

Resource: Biblica Bible Dictionary

Biblica Study Notes (Key Terms) © 2023 Biblica Inc. Released under CC BY-SA 4.0 license. Biblica Study Notes has been adapted in the following languages: Tok Pisin, Arabic (عربي), French (Français), Hindi (हिंदी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文) from Biblica Study Notes © 2023 Biblica Inc. Released under CC BY-SA 4.0 license by Mission Mutual.

Biblica Bible Dictionary

M

Madhabahu

Ni vitu ambavyo watu walijenga kwa kumheshimu Mungu. Walimwabudu kwa kutoa dhabihu kwenye madhabahu. Watu mara nyingi walijenga madhabahu kwa kutambua njia maalumu ambayo Mungu alikuwa amesema au kutenda. Madhabahu yaliwasaidia kukumbuka yale Mungu alisema au alifanya. Madhabahu pia yalionyesha kuwa watu walikuwa wamejitolea kumwabudu na kumtii Mungu. Mungu alitoa maagizo makini kuhusu kujenga madhabahu katika hema takatifu na hekalu. Watu pia walijenga madhabahu kuabudu miungu ya uongo.

Madhabahu ya dhahabu

Kwenye maono ya Yohana ya kiti cha enzi cha Mungu kulikuwa na madhabahu ya dhahabu. Hii ilionyesha kuwa eneo lenye kiti cha enzi pia lilikuwa hekalu. Ilikuwa ni mfano ambao Waisraeli na Wayahudi walitumia kwa hema takatifu na hekalu (Waebrania 8:1-5). (Madhabahu)

Mafarisayo

Kikundi cha viongozi wa kidini wa Kiyahudi katika nyakati za Agano Jipya. Walihimiza Wayahudi kufanya kazi kwa bidii kutii sheria zote za Agano la Kale. Hawakuamini kwamba Yesu alikuwa Masihi ambaye Mungu aliahidi kumtuma. Mafarisayo wengi walimpinga Yesu na mafundisho yake.

Mafuriko

Mafuriko ni hadithi katika Mwanzo kuhusu Mungu kuangamiza dunia aliyoumba. Mungu alifanya hivi ili kuzuia dhambi iliyojaza duniani. Maji ambayo Mungu alitenganisha wakati wa uumbaji yalirudi pamoja. Hii ilitokea kwa siku 40. Ni watu na

wanyama tu waliokuwa ndani ya safina walionusurika. (siku 40).

Mahali pa juu

Mahali pa ibada kwenye kilima, mlima au sehemu ya juu. Watu walichoma uvumba na kutoa dhabihu hapo. Baadhi ya mahali pa juu yalitumika kwa kumwabudu Mungu wa kweli. Hii ilitokea mara nyingi kabla ya hekalu kujengwa. Mahali pengine pa juu yalitumika kwa kuabudu miungu ya uongo. Watu walitoa hata watoto dhabihu ili kuheshimu miungu ya uongo. Kulikuwa na mahali pengi pa juu wakati Waisraeli walipoingia Kanaani kwa mara ya kwanza. Waisraeli walipaswa kuharibu mahali pote pa juu yaliyotumika kuabudu miungu ya uongo.

Maisha matakatifu

Kufuata mfano wa Yesu wa jinsi ya kufikiria, kuzungumza na kutenda. Hivi ndivyo waumini wanaweza kuwa watakatifu kama Mungu alivyo mtakatifu. Kuna sababu nyingi kwa nini Mungu anataka watu wake waishi maisha matakatifu. Sababu moja ni kwamba Roho Mtakatifu anaishi miongoni mwao na ndani yao. Sababu nyingine ni kwamba kuishi kwa utakatifu kunasaidia wanafamilia wa familia ya Mungu kutendana vyema. Inawasaidia kila wakati kuonyesha kujali na upendo kwa kila mmoja. Kuishi kwa utakatifu kunaonyesha kwamba waumini wamekombolewa kutoka kwa nguvu za dhambi na kifo. Hii inawasaidia kueneza ujumbe kuhusu Yesu miongoni mwa wasioamini. Roho Mtakatifu hufanya iwezekane kwa waumini kuishi kwa njia takatifu. Kuishi kwa utakatifu pia kunaitwa maisha ya kimungu.

Majaji 12

Viongozi 12 waliitwa waamuzi katika kitabu cha Waamuzi. Kazi yao ilijumuisha zaidi ya kazi ya waamuzi ambao walifanya maamuzi ya kisheria. Walikuwa viongozi wa kijeshi waliopigana vita dhidi ya maadui wa Israeli. Mungu aliwatumia kuwaokoa watu wake kutokana na kutendewa vibaya. Viongozi hawa walihudumu katika maeneo tofauti ya Israeli na miongoni mwa makabila tofauti baada ya Yoshua kufariki. Hawakuongoza makabila yote 12 kwa wakati mmoja. Viongozi hawa 12 walikuwa Othnieli, Ehudi, Shamgari, Debora, Gideoni, Tola, Yairi, Yeftha, Ibzani, Eloni, Abdoni na Samsoni. Viongozi wengine kama Samweli pia walihudumu kama waamuzi kwa namna hii.

Maji maalum

Maji yalitumika katika matendo mengi kuwasaidia Waisraeli kumwabudu Mungu. Makuhani waliosha mikono na miguu yao kwa maji walipomtumikia Mungu madhabahuni. Maji haya yalihifadhiwa kwenye bakuli kubwa la shaba. Watu na vitu vilivyochukuliwa kuwa najisi vilikuwa safi baada ya kuoshwa kwa maji. Ilizingatiwa kuwa maalum wakati makuhani waliongeza majivu kutoka kwa ng'ombe mchanga kwenye maji. Maji haya maalum yalinyunyizwa kwa watu au vitu baada ya kuwa karibu na mwili wa marehemu. Kutumia maji kwa njia hizi kulimaanisha zaidi ya kuondoa uchafu. Ilikuwa ishara kwamba watu au vitu vilizingatiwa kuwa safi na takatifu kiroho. Ni watu au vitu vilivyochukuliwa kuwa safi na takatifu pekee ndivyo vinaweza kuwa karibu na Mungu.

Maji ya uzima

Ni njia ya kuzungumzia jinsi Mungu anavyotoa kila kitu ambacho watu wanahitaji kuishi. Katika Biblia pia inaitwa maji yanayotoa uhai na maji ya uzima. Maji ni hai yanapokuwa safi na yanayotembea. Watu hunywa ili kubaki hai na mimea na wanyama wanaweza kuishi ndani yake. Manabii walimuelezea Mungu kama chemchemi ya maji inayotoa uhai kwa watu wake. Walimuelezea kama mchungaji aliyewaongoza watu wake kwenye chemchemi za maji. Na walielezea jinsi maji yangetiririka kutoka Yerusalemu. Maji haya yangetoa uhai kwa ulimwengu mzima. Katika Agano Jipya, Yesu alimuelezea Roho Mtakatifu kama maji yaliyo hai. Yesu huwapa watu

wanaomwamini maji yaliyo hai. Hii inamaanisha kwamba anashiriki Roho Mtakatifu nao. Roho hutoa kile ambacho roho zao zinahitaji. Hii ni kama jinsi maji yanavyotoa kile ambacho miili yao inahitaji. Roho huwasaidia kuwahudumia wengine. Hivi ndivyo maji yaliyo hai yanavyotiririka kutoka ndani ya watu. Katika Ufunuo, Mungu anatoa maji ya uzima bure kwa kila mtu anayemwamini.

Makabila 12

Yakobo alikuwa na wana wa kiume 12. Familia za wana na wajukuu wa Yakobo zilikuwa kabila kubwa sana. Familia hizi 12 ziliunda taifa la Israeli. Katika sehemu tofauti za Biblia, orodha ya makabila inajumuisha majina tofauti. Lakini wote ni wana au wajukuu wa Yakobo. Mungu aliwaahidi kuwapa nchi ya Kanaani ili waishi humo. (Yakobo)

Makundi ya saba

Kwenye maono ya Yohana, aliona hukumu ya Mungu ikitokea katika makundi ya vitu saba. Kulikuwa na mihuri saba, tarumbeta saba na mabakuli saba. Mwisho wa kila kundi kulikuwa na radi, ngurumo na tetemeko la ardhi. Katika Biblia, saba ni namba ya ukamilifu.

Malaika

Ni mjumbe aliyetumwa na Mungu. Malaika huwaambia watu maneno ya Mungu au kufanya kazi kwa ajili ya Mungu duniani. Malaika ni viumbe vya kiroho. Wanaweza kuonekana au kufanana kama wanadamu lakini hawana miili kama miili ya wanadamu. (Viumbe wa kiroho)

Malaika wa Bwana

Ni malaika anayetajwa kila wakati kwa jina la Bwana katika Agano la Kale. Malaika huyu wa kiroho wakati mwingine anaumwa kutoa ujumbe wa Mungu. Kwa nyakati zingine Agano la Kale lilimtambulisha malaika kama Mungu mwenyewe. Malaika huyu alikuwa njia moja ambayo Mungu alijidhihirisha duniani kabla ya Yesu kuzaliwa.

Malaika wa kuangamiza

Malaika anayemtii Mungu kwa kuharibu kitu. Kitendo cha kuharibu huleta hukumu ya Mungu dhidi ya uovu.

Malaki

Ni nabii baada ya Wayahudi kurudi Yerusalemu baada ya kulazimishwa kuishi Babeli. Unabii wake umeandikwa katika kitabu cha Malaki.

Mana

Mikate kutoka mbinguni ambayo Mungu aliwapa Waisraeli jangwani baada ya kutoka Misri. Mungu aliwatumia siku sita kwa wiki. Ilikuwa chakula ambacho Waisraeli walikula hadi walipoingia Kanaani. Mtungi uliojaa mana ulihifadhiwa katika sanduku la agano. Hii ilikuwa ukumbusho kwa watu jinsi Mungu alivyowapatia.

Manase

Mwana wa kwanza wa Yusufu na Asenath. Katika lugha ya Kiebrania, jina Manase linamaanisha kusababisha kusahau. Yakobo alimchukua kumlea kama mmoja wa wanawe. Ukoo wa Manase ukawa kabila la Israeli. Nusu ya kabila hilo iliishi mashariki mwa mto Yordani. Nusu nyingine iliishi magharibi mwa mto Yordani huko Kanaani.

Maono

Maono ni wakati Mungu anawaonyesha wanadamu kitu katika ulimwengu wa mbinguni (ulimwengu wa mbinguni). Maono kutoka kwa Mungu kila mara yanakubaliana na ukweli kuhusu Mungu ni nani. Ni njia moja ambayo Mungu anajitambulisha na kudhihirisha mipango yake kwa watu. Anaonekana kwa watu na kuwaonyesha kitu kuhusu yeye ni nani. Anaweza pia kuwapa ujumbe katika maono. Ujumbe unaweza kuwa tu kwa mtu ambaye ana maono. Au Mungu anaweza kutaka wao kushiriki ujumbe na wengine. Mungu pia anaweza kutuma malaika kuonekana kwa watu katika maono. Maono yanaweza kutokea kupitia ndoto wakati watu wamelala. Watu hawafanyi maono kutoka kwa Mungu kutokea. Ni zawadi kutoka kwa Mungu. Baadhi ya maono yanatoka kwa shetani na viumbe

wa kiroho waovu. Maono hayo ni hatari na hayaonyeshi ukweli kuhusu Mungu ni nani. Baadhi ya watu wanajifanya kuwa na maono. Wanafanya hivi ili kuwadanganya wengine na mafundisho ambayo si ya kweli.

Mapambano ya kiroho

Vita vya shetani na viumbe wote wa kiroho waovu dhidi ya Mungu. Wanataka kusimamisha mpango wa Mungu kwa dunia. Njia moja wanayofanya hivi ni kwa kujaribu kuwafanya watu wamgeuke Mungu. Mapambano hutokea katika ulimwengu wa mbinguni. Wanadamu ni sehemu ya mapambano kupitia uchaguzi wanaofanya. Wanachagua wa kumwabudu na jinsi ya kuwatendea wengine. Kumwabudu Mungu na kutenda kulingana na mpango wake ndivyo wanavyopambana dhidi ya uovu.

Mapigo kumi

Njia kumi ambazo Mungu alileta hukumu dhidi ya Farao, Misri na miungu ya uongo ya Wamisri. Zilikuwa ishara kuu zilizofanywa na Mungu kupitia Musa na Haruni. Ishara hizi zilionyesha Farao, Waisraeli na dunia mamlaka na nguvu za Mungu juu ya kila kitu. Zilionyesha kwamba Mungu anatumia mamlaka na nguvu zake kuwasaidia watu wake. Mapigo yalikuwa sehemu ya jinsi Mungu alivyowaokoa watu wake kutoka utumwani Misri. Mungu alituma pigo moja kila wakati Farao alipokataa kuwaacha Waisraeli waondoke Misri. Mapigo yalijumuisha maji kubadilika kuwa damu, vyura, viroboto na nzi. Yalijumuisha wanyama kufa na majipu kwenye ngozi ya wanyama na watu. Yalijumuisha mvua ya mawe, nzige na giza. Wakati wa pigo la mwisho, mwana wa kwanza katika kila familia ya Wamisri aliuawa. Mungu aliwaokoa Waisraeli kutokana na mateso ambayo mapigo yalileta.

Maria Magdalene

Mwanamke ambaye alikuwa mfuasi mwaminifu wa Yesu. Inadhaniwa kwamba alikuwa kutoka mji wa Magdala huko Galilaya. Yesu alimtoa pepo saba ndani yake.

Maria, Martha na Lazaro

Dada wawili na kaka ambao walikuwa marafiki wa karibu wa Yesu. Waliishi nje ya Yerusalemu huko Bethania. Yesu alikuwa akikaa nyumbani kwao. Baada ya Lazaro kuzikwa kwa siku nne, Yesu alimfufua. Maria alimimina manukato ya gharama kubwa kichwani mwa Yesu kuonyesha upendo wake wa kina kwake.

Mariamamu

Mariamamu ni binti wa Amramu na yokebedi kutoka kabila Lawi, Musa na Aroni walikuwa ndungu zake. Alimsaidia Musa kuwaongoza watu wa Israeli wakati wa kutoka misri. Alikuwa nabii

Marko

Mwandishi wa Injili ya Marko pia aliitwa Yohana Marko. Nyumba ya mama yake ilikuwa mahali pa sala kwa Wakristo huko Yerusalemu. Alikuwa mwanafunzi wa Petro na Barnaba alikuwa binamu yake. Marko alisafiri na Paulo na Barnaba katika safari yao ya kwanza lakini aliacha na kuondoka mapema. Baadaye alikuwa msaada kwa Paulo katika kazi yake tena.

Maryamu wa Nazareti

Mwanamke mchanga kutoka Nazareti ambaye alimtumikia Mungu kwa uaminifu, alikuwa ameahidi kuolewa na mwanamume aitwaye Yosefu wa Nazareti. Alipata mimba ingawa hakuwa amelala na mwanamume. Nguvu za Roho Mtakatifu zilifanya hili liwezekane. Alikuwa mama wa kibinadamu wa Yesu Masihi.

Masadukayo

Ni Kikundi cha viongozi wa kidini wa Kiyahudi wenye mamlaka makubwa zaidi huko Yerusalemu. Hii ilikuwa wakati wa Agano Jipya. Walikuwa na jukumu la hekalo na walifanya kazi kwa karibu na watawala wa Kirumi. Hawakuamini malaika au kwamba Mungu aliwafufua watu kutoka kwa wafu. Hawakuamini kwamba Yesu alikuwa Masihi ambaye Mungu alikuwa ameahidi kumtuma. Sadukayo wengi walipinga Yesu na mafundisho yake.

Masedonia

Eneo la Kirumi liko katika eneo ambalo sasa ni kaskazini mwa Ugiriki. (Ugiriki) Paulo alisafiri huko katika safari yake ya pili. Alisaidia kuanzisha makanisa katika miji kadhaa huko Makedonia.

Mashemasi

Wafuasi wa Yesu ambao walihudumu kama viongozi wa kanisa. Mashemasi walifanya kazi kwa bidii kusaidia kukidhi mahitaji ya waumini kanisani. Kazi ya mashemasi wa kwanza inaelezewa katika Matendo 6:1-7.

Masihi

Mwokozi ambaye Mungu aliahidi kumtuma ili kuwaokoa watu wake kutoka kwa maadui wao wote. Katika lugha ya Kiebrania, neno Masihi linamaanisha mpakwa mafuta au mteule. Unabii na ahadi nyingi zilizoandikwa katika Agano la Kale zinamhusu mwokozi huyu. Wayahudi wengi walikuja kuelewa kwamba unabii na ahadi hizi zilimhusu mfalme. Angekuwa kutoka ukoo wa Daudi, na angechaguliwa na Mungu kuleta amani ya kudumu milele. Yesu alipokuwa akiishi duniani, Wayahudi wengi walikuja kuamini kwamba yeye ndiye Masihi.

Masuria

Katika nyakati na maeneo ya Agano la Kale wanaume wengi walikuwa na wake zaidi ya mmoja. Mke mkuu wa mwanaume alikuwa na mamlaka zaidi kati ya wanawake wa nyumbani. Wake waliitwa masuria walikuwa na haki chache. Mara nyingi watumwa wa kike au watumishi walilazimishwa kuwa masuria.

Mataifa

Jina linalotumika katika Biblia kwa kila mtu ambaye hakuwa kutoka kwenye ukoo wa Yakobo. Watu hao pia hawakujua kuhusu Sheria ya Musa na hawakufuata sheria za Kiyahudi. (Sheria ya Musa)

Matendo mema

Mambo ambayo watu hufanya yanayompendeza Mungu. Waumini hawafanyi matendo mema ili kupata upendo na neema ya Mungu. Wanayafanya kwa sababu upendo na neema ya Mungu ipo katika maisha yao. Roho Mtakatifu huwapa waumini nguvu za kufanya matendo mema. Watu wanapofuata mfano wa Yesu wa kufikiri, kuzungumza na kutenda, wanakuwa wanafanya matendo mema. Matendo mema ni pamoja na kutunza uumbaji wa Mungu na kuwahudumia wengine. Matendo mema huleta baraka kwa wengine na sifa kwa Mungu.

Mathayo

Mwandishi wa injili ya kwanza katika Agano Jipya, alikuwa mmoja wa wanafunzi 12 wa Yesu pia aliitwa Lawi. Alikuwa mtoza ushuru.

Mauaji

Kuua mtu kwa makusudi na bila ruhusa kutoka kwa Mungu. Hivi ndivyo mauaji yalivyokuwa katika Agano la Kale. Ilikuwa ni makosa na haikuruhusiwa. Agano la Mungu na Nuhu na Amri Kumi yalifanya hili kuwa wazi. Mauaji yalielezwa kama kumwaga damu ya mtu ardhi. Damu hiyo ilifanya ardhi kuwa najisi. Ililia kwa Mungu. Hii ilimaanisha kwamba damu ilikuwa shahidi dhidi ya muuaji. Ilionyesha kwamba haki ilihitajika kutendeka. Muuaji alipaswa kuuawa. Hiyo ilileta haki kwa watu na kwa ardhi. Katika Agano Jipya, Yesu alifundisha kwamba mauaji yalimaanisha zaidi ya kuua mtu. Kumchukia mtu ilikuwa dhambi kubwa kama kufanya mauaji.

Mavazi ya makuhani

Mavazi maalum ambayo makuhani walivaa walipokuwa wakifanya kazi katika hema takatifu au hekalu. Mavazi hayo yalijumuisha kanzu za nje, kanzu za ndani, chupi na mkanda. Yalijumuisha kilemba chenye bamba la dhahabu juu yake. Mavazi ya kuhani mkuu yalijumuisha aproni ya kitani na kitambaa cha kifua. Kitambaa cha kifua kilishikilia Urimu na Thumimu. Hizi zilikuwa mawe maalum ambayo yalisaidia kuhani kujua kile Mungu alichotaka kifanyike. Mavazi ya makuhani

yalisaidia kuwaweka makuhani kando kwa kazi yao kwa Mungu.

Mbao za mawe

Vipande vya jiwe ambavyo Musa alivichonga kutoka kwenye mwamba. Mungu aliandika juu yake maneno ya Amri Kumi na sheria ya agano. Vilikuwa nakala iliyoandikwa ya makubaliano ya agano kati ya Mungu na Waisraeli. Musa alivunja seti ya kwanza ya mbao za mawe. Alizivunja wakati Waisraeli walipoabudu sanamu ya ndama ya chuma. Baadaye Mungu aliandika makubaliano ya agano kwenye mbao mbili mpya. Hizi ziliwekwa ndani ya sanduku la agano.

Mbingu

Katika Biblia kuna maana mbili za neno mbingu. Maana ya kwanza ni anga lililo juu ya dunia. Maana ya pili ni mahali ambapo Mungu Mfalme na Muumba anatawala. Sio mahali maalum ambapo mtu anaweza kusafiri kwenda. Ni mahali ambapo Mungu anaabudiwa. Mungu ataleta mbingu duniani katika uumbaji mpya. Watu hawawezi kuelewa kikamilifu au kuijua taswira ya mbingu. (Ufalme wa Mungu, Uumbaji mpya)

Mchungaji

Mtu anayechunga kondoo au mifugo mingine; katika Agano la Kale Abrahamu na wengi katika ukoo wake walikuwa wachungaji. Walihama kutoka sehemu moja hadi nyingine kutafuta nyasi kwa ajili ya mifugo yao. Pia ni njia ya kuzungumzia viongozi wanaowatunza watu wengine. Viongozi wa Israeli mara nyingi walielezwa kama wachungaji wabaya. Mungu alikuwa mchungaji mzuri kwa watu wake. Katika Agano Jipya, viongozi wa kanisa wanapaswa kuwa wachungaji wa wafuasi wa Yesu. Yesu mwenyewe ni mchungaji mzuri wa watu wa Mungu.

Mebrania

Jina kwa watu kutoka ukoo wa Ibrahimu. Ilitumika mara nyingi kama neno lingine kwa Wayahudi. Lugha ya Waebrania iliitwa Kiebrania. Sehemu kubwa ya Agano la Kale iliandikwa kwa Kiebrania. (Ukoo na Myahudi)

Melkizedeki

Kuhani wa Mungu ambaye alikuwa mfalme wa Salemu. Salemu ilikuwa jina la Yerusalemu katika wakati wa Abrahamu. Melkizedeki alimbariki Abrahamu baada ya Abrahamu kumwokoza Loti. Abrahamu alimpa heshima kwa kumpa sehemu ya kumi ya kila kitu alichoshinda katika vita.

Mephiboshethi

Mwana wa Yonathani na mjukuu wa Sauli alikuwa kutoka kabila la Benyamini. Miguu yake iliumia katika ajali siku ambayo Yonathani alikufa. Mara tu Daudi alipokuwa mfalme, daima alimchukulia Mephiboshethi vizuri.

Meriba

Kwenye lugha ya Kiebrania, neno Meriba linamaanisha kubishana. Kuna maeneo mawili yanayoitwa Meriba katika Biblia. Katika maeneo yote mawili Waisraeli walibishana na Mungu na Musa kwa sababu hawakuwa na maji. Mahali pamoja palikuwa linaitwa Masa na Meribah. Mahali pengine palikuwa linaitwa Meribah Kadesh na lilikuwa karibu na Kadesh-Barnea.

Mesopotamia

Eneo karibu na Mto Tigris na Mto Euphrates. Hapo ndipo sehemu za nchi zinazojulikana sasa kama Uajemi, Siria, Kuwait na Uturuki zipo.

Mfalme

Mtwala mwenye mamlaka ya juu zaidi kati ya makundi fulani ya watu. Mungu alipaswa kuwa Mfalme wa Waisraeli. Wafalme wa kibinadamu katika Israeli walipaswa kuwaongoza watu jinsi Mungu alivyowaongoza. Hii ilikuwa tofauti sana na jinsi wafalme wa makundi mengine ya watu walivyooongoza. Wafalme wa Israeli walipaswa kusoma sheria za Mungu na kuzitii. Walipaswa kuwasaidia watu kubaki waaminifu kwa agano la Mungu. Wafalme wa Israeli walipaswa kuwalinda watu walio wanyonge na wahitaji. Hawakupaswa kuwa na wake wengi au kuwa matajiri sana.

Walipaswa kuwa wanyenyekevu. Hawakupaswa kuwatendea watu wao kama watumwa. Hawakupaswa kutegemea silaha na farasi kwa kushinda vita. Wafalme wa Israeli walipaswa kumtumaini Mungu na kumtumikia yeye pekee.

Mgeni

Yeyote ambaye si wa mahali au kundi fulani. Watu waliokuwa wakiishi mahali tofauti na familia yao walionekana kama wageni. Watu waliokuwa sehemu ya kundi ambalo halikuwa la familia yao pia walionekana kama wageni. Waisraeli walimwona yeyote ambaye hakuwa sehemu ya ukoo wa Yakobo kama mgeni. Wageni waliokuwa wakiishi nao walipaswa kutii sheria fulani kutoka Sheria ya Musa. Waisraeli ambao hawakufuata Sheria ya Musa kwa uaminifu mara nyingi walitendewa kama wageni. Walikuwa pia wanaitwa wenye dhambi. Waisraeli ambao walionekana kuwa najisi kulingana na Sheria ya Musa walitendewa kama wageni. Wageni wengi hawakuweza kuwa sehemu kamili ya jamii yao. Lakini baadhi kama Ruth walikubaliwa kikamilifu kama wanachama wa jamii ya Waisraeli. Wageni wengine pia walijulikana kama wageni na wapita njia.

Miaka 1,000

Katika maono, Yohana aliona kuwa shetani alifungwa kwenye Shimo kwa miaka 1,000. Yohana pia aliona kuwa Kristo alitawala kwa miaka 1,000. Baadhi ya wafuasi wake ambao waliuawa walitawala pamoja naye. Watu wengine wanaamini kuwa mambo haya yatatokea kama vile Yohana alivyoyaona kwenye maono hayo. Watu wengine wanaamini kuwa mambo haya ni ishara. Ni ishara za namna Mungu atakavyotoa hukumu dhidi ya uovu na kuleta ufalme wake duniani.

Miaka 40

Namna ambayo waandishi wa Biblia walielezea kitu kilichotokea kwa muda mrefu. Miaka 40 ililinganishwa na muda wa ukuaji kufikia kuzeeka. Ilielezea muda ambao Waisraeli walizurura jangwani kabla ya kuingia Kanaani. Ilielezea muda ambao viongozi na wafalme wengi muhimu walitawala Israeli. Nambari hiyo ilikuwa ishara kwamba kilichotokea kilikuwa muhimu.

Miaka 70

Ni namna ya kuelezea muda ambao ufalme wa kusini ulikabiliyana na laana ya agano ya uhamisho. Ilikuwa ishara kwamba uhamisho ulidumu kwa muda mrefu. Pia ilikuwa ishara kwamba uhamisho haungedumu milele. Miaka 70 inaweza kuelezea vipindi kadhaa muhimu vya muda. Katika mwaka wa 605 kabla ya Yesu (KK) Nebukadneza alikua mfalme wa Babeli. Takriban miaka 70 baadaye, serikali ya Kiajemi ilichukua mamlaka kutoka kwa serikali ya Babeli. Katika mwaka wa 605 KK watu kutoka Yerusalemu walilazimishwa kuishi Babeli. Takriban miaka 70 baadaye, kundi la Wayahudi walirudi Yuda kutoka Babeli. Katika mwaka wa 586 KK majeshi ya Babeli yaliharibu hekalu huko Yerusalemu. Takriban miaka 70 baadaye, Wayahudi walijenga upya hekalu huko Yerusalemu.

Miezi 42

Hii ni miaka mitatu na nusu. Ni nusu ya miaka saba. Katika Biblia, saba ni nambari ya mambo kuwa kamili. Katika Ufunuo, Yohana aliona mambo fulani yakitokea kwa nusu ya miaka saba. Hii ilimaanisha kwamba mambo hayo hayakukamilika. Iliamaanisha kwamba mtawala mwenye nguvu au serikali vinayozungumziwa katika Ufunuo sura ya 13 haingekuwa na nguvu kamili. Mamlaka yao hayangeweza kudumu milele kama ufalme wa Mungu.

Miji salama

Miji sita ambako Walawi waliishi. Mitatu ilikuwa upande wa mashariki wa Mto Yordani. Mitatu mingine ilikuwa upande wa magharibi. Watu ambao walikuwa wameua mtu kwa bahati mbaya wangeweza kwenda huko. Wangeweza kuwa salama na wasingeuawa na jamaa wa karibu wa kiume wa marehemu. Wangeweza kuishi huko hadi kuhani mkuu alipokufa. Kisha wangeweza kurudi walikoishi hapo awali.

Mikaeli

Kiongozi kati ya malaika wanaomtumikia Mungu. Mungu alimpa mamlaka katika ulimwengu wa

mbinguni. Sura za Danieli 10 na 12 zilimwelezea Mikaeli kama anayehudumia na kulinda watu wa Israeli. Katika Ufunuo, Yohana alielezea vita ambavyo Mikaeli alipigana dhidi ya joka. Yuda alisimulia hadithi kuhusu Mikaeli kulingana na maandiko ya Kiyahudi kulingana na wakati wake.

Mikaya

Nabii kutoka ufalme wa kusini wakati wa utawala wa Yothamu, Ahazi na Hezekia. Ujumbe wake ulikuwa kwa ufalme wa kaskazini na ufalme wa kusini. Unabii wake umeandikwa katika kitabu cha Mikaya.

Mimi niko

Njia ambayo Yesu alitumia kuwaambia watu yeye ni nani. Katika injili ya Yohana Yesu alitumia maneno Mimi ni kwa njia maalum mara saba. Kwa maneno haya alijieleza mwenyewe na kazi aliyokuwa akifanya duniani. Mungu alitumia maneno Mimi niko alipomwambia Musa jina lake katika Kutoka 3:14.

Mimi niko

Jina ambalo Mungu alitumia kujieleza kwa Musa katika Kutoka 3:14. Jina hilo linaundwa na herufi za Kiebrania YHWH. Hakuna anayejua hasa jina hili linamaanisha nini. Herufi YHWH zinasikika kama maneno ya Kiebrania kwa Mimi niko ambaye niko. Mungu ni yule alivyo na anachagua anachofanya. Hakuna mtu au kitu kinachomfanya Mungu kuwa au kufanya chochote. Yesu alitumia maneno haya haya kujieleza yeye ni nani katika kitabu cha Yohana.

Misri

Ufalme wenye nguvu kaskazini mwa Afrika. Waisraeli walikuwa watumwa huko kwa miaka mingi. Waliwekwa huru kutoka utumwani Misri katika kutoka. Wafalme wa Misri waliitwa Farao. Katika Biblia, Wamisri wakati mwingine waliwadhuru watu wa Mungu na wakati mwingine waliwasaidia.

Mithali

Hadithi ambazo Yesu alisimulia ili kusaidia watu kuelewa njia za Mungu na ufalme wa Mungu. Hadithi hizo zilitumia matukio, maeneo na vitendo kutoka kwa maisha halisi ya watu. Kwa kawaida zilikuwa na hoja moja kuu.

Mithali

Ni usemi mfupi na wenye hekima. Mithali huja kuwepo wakati mtu au jamii inaposoma maisha duniani. Wanaposoma, wanajifunza masomo na kugundua mifumo. Mifumo hii ni kuhusu jinsi maisha duniani yanavyofanya kazi. Mtu au jamii huweka masomo na mifumo hii katika maneno kama shairi fupi. Mithali hupitishwa ndani ya familia na jamii kwa mamia ya miaka. Mithali si ahadi kwamba maisha daima hufanya kazi kulingana na mfumo inaouelezea.

Mitume

Ni wanafunzi 12 wa Yesu na wafuasi wengine wa karibu ambao walikuwa viongozi katika makanisa ya kwanza. Mitume walifundisha watu kuhusu Yesu na kueneza habari njema kumhusu. Mtume ni neno kutoka lugha ya Kigiriki linalomaanisha mtu ambaye ametumwa.

Mitume wakuu

Kile ambacho Paulo aliwaita viongozi fulani wa Kiyahudi. Viongozi hawa walipinga kazi yake katika makanisa aliyosaidia kuanzisha. Ikilinganishwa na Paulo, walionekana kuwa na nguvu, kufanikiwa, wenye afya na matajiri. Walisema uongo kuhusu Paulo na kudai kwamba alikuwa akileta matatizo kila wakati. Walitumia vibaya waumini wapya na hawakuwatumikia watu kwa upendo. Walijifanya kumtumikia Mungu lakini kwa kweli walikuwa wakimtumikia Shetani kwa kufanya uovu.

Miujiza

Matendo makuu kutoka kwa Mungu. Haya pia yanaitwa ishara na maajabu, mambo ya kushangaza na matendo makuu. Zinaonyesha kwamba Mungu ndiye Mungu wa kweli.

Zinaonyesha kwamba ana nguvu na mamlaka zaidi kuliko kitu chochote kilichopo. Mungu huwapa watu fulani nguvu ya kufanya miujiza. Wanafanya hivyo ili kuwasaidia wengine kuamini kwamba Mungu ni yule anavyosema yeye ni. Yesu alifanya kazi kuu za Mungu alipokuwa duniani. Aliwapa wafuasi wake nguvu ya kufanya ishara na maajabu pia.

Miungu wa uongo

Miungu wa Uongo ni kitu chochote ambacho watu wanaabudu, na wanazingatia kuwa muhimu zaidi kuliko Mungu wa kweli. Watu wanaabudu vitu kwa sababu wanaamini vina nguvu. Shetani hutumia ibada yao ya vitu hivi kuwatega watu na kuwatawala. Makundi ya watu katika Biblia yalitengeneza picha au sanamu za baadhi ya vitu hivi. Picha au sanamu za miungu ya uongo ni vitu ambavyo havina nguvu.

Mkaidi

Njia ya kuelezea watu wanaokataa kumsikiliza Mungu au kumtii. Biblia inatoa mifano ya watu wanaochagua kuwa hivi. Pia inazungumzia Mungu kuwafanya watu kuwa wakaidi. Hii ilitokea kwa Farao wakati wa kutoka Misri. Pia ilitokea wakati Wakanaani waliposhambulia jeshi la Yoshua. Hii haimaanishi kwamba Mungu anasababisha watu fulani wasimwamini. Farao na majeshi ya Wakanaani walionyesha kwamba walikataa kumwamini Mungu. Walikuwa wameazimia kuzuia kile ambacho Mungu alitaka kifanyike. Lakini Mungu alihakikisha kwamba kile alichotaka kifanyike kinafanyika. Alitumia ukaidi wao kama njia ya kutimiza makusudi na mipango yake.

Mlima Moria

Kilima cha miamba huko Yerusalemu. Pia kiliitwa Mlima Sayuni. Kilikuwa kaskazini mwa sehemu ya Yerusalemu ambayo Daudi alitumia kwa serikali yake. Katika lugha ya Kiebrania Moria inamaanisha mahali ambapo Bwana anatoa na kuonekana. Hapo ndipo Mungu alimjaribu Abrahamu kwa kumwomba amtoe Isaka kama sadaka. Kisha Mungu alitoa kondoo dume ili atolewe sadaka badala ya Isaka. Miaka mingi baadaye malaika wa Bwana alionekana kwenye Mlima Moria. Malaika alileta tauni ya kuharibu Yerusalemu. Mungu

alikuwahi sadaka kwenye madhabahu ambayo Daudi alijenga. Daudi alijenga madhabahu hiyo kwenye sakafu ya kupuria ya Myebusi kwenye Mlima Moria. Kisha Mungu alisimamisha tauni hiyo. Ndiyo maana Sulemani alijenga hekalu la kwanza kwenye Mlima Moria. Hekalu la pili pia lilijengwa hapo.

Mlima Sinai

Mlima nje ya Misri. Pia uliitwa Mlima Horebu. Mungu alimtokea Musa pale kwenye kichaka kisichoteketea. Baada ya watu wa Israeli kutoka Misri, Mungu alikutana na Musa pale tena. Hapo ndipo Mungu alipoanzisha agano lake na watu wa Israeli.

Mlima wa Mizeituni

Kundi la vilele vitatu upande wa mashariki wa Yerusalemu. Imetenganishwa na Yerusalemu na Bonde la Kidroni. Kulikuwa na bustani ya mizeituni pale ambapo Yesu alikwenda mara nyingi.

Mlinzi wa familia

Mlinzi wa familia ni jamaa wa karibu wa kiume, ambaye alikuwa na jukumu la kusaidia wanafamilia wenye uhitaji. Jina lingine kwa hili ni mkombozi. Mlinzi wa familia angeweza kulipa madeni ya wanafamilia maskini. Angeweza kununua tena mali waliyokuwa wameuza. Angeweza kulipa ili wao au watoto wao waachiliwe kutoka katika kazi ya utumishi. Mlinzi wa familia pia angeweza kutekeleza jukumu la shemeji. Angeweza kufanya hivi kwa mjane wa kaka yake. Mlinzi wa familia alikuwa anaashiria jinsi Mungu alivyowatunza Israeli. Mungu alikuwa kama mlinzi wa familia ambaye aliwaokoa Waisraeli walipokuwa na uhitaji. Mlinzi wa familia pia ni taswira ya kile Yesu anachofanya. Yeye ni kama mlinzi wa familia ambaye huwaokoa wenye dhambi walio na uhitaji. Yeye hukomboa wote wanaomwamini. Yeye huwatoa katika nguvu za dhambi, kifo na uovu.

Moabu

Kundi la watu waliokuwa wakiishi mashariki mwa Mto Yordani. Walitoka katika ukoo wa Loti. Ardhi

waliyokuwa wakiishi pia iliitwa Moabu. Walikuwa wakiabudu miungu ya uongo iitwayo Baali na Kemoshi. Wakati mwingine Wamoabu waliwadhuru watu wa Mungu na wakati mwingine waliwasaidia.

Mordekai

Myahudi aliyeishi katika ufalme wa Uajemi wakati wa Artashasta. Mordekai alikuwa mwana wa Yairi na alitoka kabila la Benyamini. Alimlea binamu yake Esta baada ya wazazi wake kufa. Alihudumu katika serikali ya Uajemi kwenye lango la ikulu huko Susa. Baada ya Hamani kuuawa, Mordekai alikua mshauri wa Artashasta. Mordekai alikuwa kiongozi muhimu mwenye mamlaka katika ufalme wa Uajemi.

Moyo

Katika Biblia kuna maana mbili za neno moyo. Maana ya kwanza ni sehemu ya mwili inayopiga ndani ya kifua. Maana ya pili ni sehemu ya kiroho ya watu ambapo wanahisi hisia zao. Ni mahali wanapofanya maamuzi kuhusu nini cha kufanya na nani wa kumwabudu. Mungu anaujua moyo wa kila mtu. Anajua wanachofikiria na wanachohisi na sababu za kufanya maamuzi yao. Watu wa Mungu wanapaswa kumtumikia Mungu kwa moyo wao wote. Hii inamaanisha kwamba wanapaswa kujitoa kabisa kuishi kulingana na njia za Mungu.

Mpatanishi

Mtu ambaye husaidia watu au vikundi kuzungumza na kufikia makubaliano, huyu pia anaitwa mpatanishi. Musa alifanya hivi kati ya watu wa Israeli na Mungu kwenye Mlima Sinai. Watu hawakuweza kumkaribia Mungu kwa sababu walikuwa na hofu naye. Kuwa karibu na utakatifu wa Mungu kulikuwa hatari kwao. Kwa hiyo Musa aliwaambia watu kile Mungu alitaka kuwaambia. Kisha akamwambia Mungu kile watu walitaka kumwambia Mungu. Kwa njia hii aliwasaidia kuanzisha agano la Mlima Sinai. Baadaye, Yesu akawa mpatanishi kati ya Mungu na wanadamu wote. Kwa sababu wanadamu hutenda dhambi, hawawezi kuishi kwa amani na Mungu. Yesu ni mwanadamu kikamilifu na pia Mungu kikamilifu. Yesu alishughulikia tatizo la dhambi alipokufa msalabani. Kwa hiyo wanadamu sasa wanaweza

kusamehewa dhambi na kuishi kwa amani na Mungu. Kwa njia hii Yesu ni mpatanishi wa agano jipya.

Mpenda Mungu

Mungu aliumba watu kupokea upendo wake na kumpenda yeye kwa kurudisha. Upendo wa Mungu hubadilisha watu na kuwafanya waweze kumpenda. Upendo kwa Mungu ni hisia na pia ni uamuzi ambao watu huchukua hatua juu yake. Hatua wanayochukua ni kumtii. Upendo kwa Mungu unaonyeshwa kwa kutii amri zake. Sheria ya Musa katika Agano la Kale na Yesu katika Agano Jipya hufundisha hili.

Msalaba

Vipande viwili vya mbao vilipatanishwa ili mtu aweze kupigiliwa misumari juu yake. Warumi waliua wahalifu, waasi na watumwa kwa njia hii. Mchakato huu unaitwa kusulubiwa. Ilifanyika hadharani ili kuleta aibu kwa wafungwa. Pia ilifanyika ili kuwafanya watu waogope kukiuka sheria za Kirumi. Kufa msalabani kulikuwa na maumivu makali na kawaida polepole. Askari wa Kirumi wangeweza kufanya kifo kije haraka kwa kuvunja miguu ya wahalifu. Msalaba ulikuwa ishara ya hofu na kifo. Yesu alizungumzia kwenye msalaba kuonyesha jinsi wafuasi wake wanavyopaswa kuwa tayari kuteseka.

Mti wa maarifa

Huu ulikuwa mti wa maarifa ya mema na mabaya. Ulikuwa katikati ya Bustani ya Edeni. Huu ulikuwa mti pekee ambao Adamu na Hawa hawakuruhusiwa kula matunda yake. Hii ni kwa sababu ni Mungu pekee anayejua na kuamua nini chema na nini kibaya. Wanadamu hawaruhusiwi kuamua kuhusu hilo.

Mti wa mzeituni

Mti wa kawaida katika eneo linalozunguka Bahari ya Mediterania. Miti ya mzeituni na matunda yake hutoa chakula, mafuta, dawa na mbao. Waandishi wa Biblia walitumia mti wa mzeituni kama ishara kuelezea mambo mengine. Majani yalikuwa ishara ya amani. Mafuta yalitumika kupaka vitu au watu

na kuwaweka wakfu kama watakatifu. Mafuta pia yalikuwa ishara ya Roho wa Mungu. Mafuta yanatengenezwa kwa kukamua mizeituni. Hii ni picha ya mateso ya Yesu kwenye Mlima wa Mizeituni kabla ya kufa kwake. Miti ya mzeituni pia ni picha ya watu wa Mungu.

Mti wa uzima

Mti wa uzima ni mti katika Bustani ya Edeni. Matunda yake yaliwaruhusu watu kuishi milele. Wanadamu hawakuruhusiwa kula kutoka kwake baada ya Adamu na Hawa kutenda dhambi. Ezekieli aliona miti kama mti wa uzima katika njosi yake ya hekulu (Ezekieli 47:12). Katika Ufunuo, Yohana aliona mti huu katika mbingu mpya na dunia mpya (Ufunuo 22:2). Kila mtu aliyeishi katika Mji Mtakatifu wa Mungu aliweza kula kutoka kwake kwa uhuru. Hii ilimaanisha kuwa walikuwa na uzima wa milele na waliishi milele na Mungu.

Mto Eufрати

Ni mto unaopita katika nchi zinazojulikana sasa kama Uturuki, Siria na Irake. Ulikuwa mto muhimu katika falme za Babeli na Uajemi. Wakati wa Yesu, Eufрати uliunda moja ya mipaka ya ardhi za serikali za Kirumi.

Mto Nile

Ni mto mrefu zaidi barani Afrika. Unapita kaskazini mashariki mwa Afrika hadi Bahari ya Mediterania. Udongo karibu na Nile ni wenye rutuba na mzuri kwa kilimo.

Mto Yordani

Ni mto mkubwa zaidi katika nchi ya Israeli. Unatiririka kutoka kaskazini hadi kusini kutoka Bahari ya Galilaya hadi Bahari ya Chumvi.

Mtoza ushuru

Wayahudi katika wakati wa Yesu ambao walikusanya pesa kwa ajili ya serikali ya Kirumi. Watoza ushuru wengi hawakuwa waaminifu. Walifanya watu watoe pesa zaidi kuliko ilivyohitajika. Watoza ushuru walikuwa

wakijilimbikizia pesa za ziada kwao wenyewe. Wayahudi wengi waliwachukia watoza ushuru kwa kufanya hivi. Waliwachukia watoza ushuru kwa kufanya kazi kwa Warumi. Watoza ushuru mara nyingi walitendewa kama watu wa nje. (Watu wa nje)

Mtu wa dhambi

Mtu ambaye atampinga Mungu kabisa. Katika 2 Wathesalonike 2:1–12, Paulo alimwelezea kama mtu ambaye atafanya mambo maovu. Lakini Yesu atamkomesha mtu wa dhambi. Paulo anaweza kuwa alikuwa akiongelea mtu fulani. Au anaweza kuwa alikuwa akielezea nguvu za dhambi na uovu. Paulo alimwelezea mtu wa dhambi kwa njia kama vile Danieli alivyoelezea wafalme fulani. Maono ya Danieli kuhusu wafalme hawa yalirekodiwa katika Danieli sura ya 7 na 11. Wafalme hawa walimpinga Mungu, waliongea dhidi yake na waliwatendea watu wa Mungu vibaya.

Mtumishi wa Mungu

Mtumishi ambaye Mungu aliahidi kumtuma kusaidia watu wa Mungu. Kitabu cha Isaya kinajumuisha unabii kadhaa kuhusu mtumishi huyu. Mungu alimchagua mtumishi huyu kushiriki mafundisho ya Mungu na watu wake. Mungu alimweka mtumishi huyu kando kuongoza watu wake kwa haki. Angeweza kuteseka alipokuwa akihudumu. Mtumishi wakati mwingine anaelezewa kama watu wa Israeli. Wakati mwingine anaelezewa kama nabii au mtu mwingine aliyekusaidia watu wa Mungu. Nyakati nyingine mtumishi anaelezewa kama mwokozi ambaye angekuja siku za usoni. Katika Matendo sura ya 3, Petro alionyesha jinsi mtumishi aliyeelezewa katika Isaya pia alikuwa Masihi wa Kiyahudi. Petro kisha alionyesha jinsi Yesu alivyo Mtumishi na Masihi huyu.

Muhuri

Kuna maana kadhaa za neno muhuri katika Biblia. Maana ya kwanza ni kufunga kitu au kukifunika. Ya pili ni kuweka katika utekelezaji makubaliano au agano. Maana ya tatu ni kipande cha nta yenye kunata. Watu wangeweka nta hiyo kwenye hati muhimu au karatasi ili kuzifunga. Ni watu wenye ruhusa tu walipaswa kuvunja muhuri na kufungua

karatasi hizo. Maana ya mwisho ni alama rasmi au ya kifalme inayonyesha mtu ni nani. Muhuri uliowekwa kwenye karatasi au vitu vingine uliacha alama yake juu yao. Hii ilionyesha kwamba mtu alikubaliana na kitu au kwamba kilikuwa mali yao.

Mungu

Muumba wa kila kitu kilichopo. Katika Biblia Mungu anaitwa Bwana (Bwana). Pia anaitwa Bwana (Bwana). Mungu ni pendo na ndiye Mungu wa kweli pekee. Mungu hufanya yaliyo sawa. Mungu amejaa neema. Mungu ni kiumbe wa kiroho. Katika Biblia Mungu mara nyingi anaelezewa kana kwamba ni kama wanadamu. Biblia inazungumzia uso wa Mungu, macho, mgongo, mikono, mikono, vidole na sehemu nyingine. Inazungumzia akili na moyo wa Mungu na hisia za Mungu. Njia hizi za kumwelezea Mungu hazimaanishi kwamba ana mwili kama wanadamu. Ni ishara na picha kusaidia wanadamu kuelewa kitu kuhusu Mungu ni nani na matendo yake.

Mungu huchagua

Mungu yuko huru kufanya chochote anachotaka kufanya. Hadithi katika Biblia zinaelezea baadhi ya chaguo ambazo Mungu alifanya. Kuchagua kufanya agano na Ibrahimu na ukoo wake ni mfano mmoja. Hadithi hazielezi kikamilifu kwa nini Mungu alifanya chaguo hizo. Zinabainisha wazi kwamba Mungu ni mwema na anaweza kuaminiwa. Anachagua kwa msingi wa maarifa yake na upendo wake. Wanadamu hawaelewi chaguo zote za Mungu. Lakini wanaweza kuamini kwamba Mungu ni mwenye upendo, mwenye hekima na mwema.

Mungu wa Milele

Njia ya kuzungumza kuhusu Mungu kama anayeishi milele. Ni jina la Mungu linalotumika katika maono ambayo Danieli alikuwa nayo. Miaka mingi baadaye Yohana alikuwa na maono kuhusu Yesu. Yesu alionekana kwa Yohana kama jinsi Mungu wa Milele alivyo onekana kwa Danieli.

Musa

Mtumwa Mwisraeli ambaye alielelewa katika kasri la kifalme huko Misri. Alikuwa mwana wa Amramu

na Yokebedi na kutoka kabila la Lawi. Haruni alikuwa kaka yake na Miriamu alikuwa dada yake. Mke wake alikuwa Sefora na wana wao walikuwa Gershomu na Eliezeri. Katika lugha ya Kiebrania Musa inamaanisha kuchukuliwa nje. Binti ya Farao alimtoa nje ya Mto Nile na kumlea. Mungu alimtokea Musa jangwani. Mungu alimwambia awaongoze Waisraeli kutoka utumwani. Musa aliwaongoza kutoka Misri, kupitia jangwani na hadi nchi yao mpya. Musa hakuvingia Kanaani pamoja nao. Mungu alimpa Musa maagizo kuhusu jinsi Waisraeli wanavyopaswa kuishi. Maagizo haya yanaitwa Sheria ya Musa (Sheria ya Musa). Musa alikuwa na uhusiano wa karibu sana na Mungu. Alipokufa, Mungu alizika mwili wake na hakuna aliyewahi kuipata kaburi lake.

Mwamini

Ni mtu anayemwamini Yesu Kristo na kumfuata. Katika Agano Jipya wanaitwa pia Wakristo. Wanaamini kwamba Yesu wa Nazareti ni Mwana wa Mungu aliyefufuka kutoka wafu. Waumini wanamwabudu Yesu kama Mungu. Wanamtumikia kama Masihi na Mfalme. Waumini waliitwa Wakristo kwa mara ya kwanza huko Antiokia nchini Siria. Wanaitwa kwa jina la Kristo kwa sababu wanafuata njia yake ya uzima. Waamini hubaki sehemu ya jamii yao na kundi lao la watu wanapomfuata Yesu. Wanaendelea na sheria na desturi za kundi lao la watu. Wanafanya hivi isipokuwa sheria na desturi hizo zinapopingana na yale aliyofundisha Yesu. Hii ni kweli kwa waumini wa Kiyahudi na kwa waumini wa Mataifa.

Mwana wa Adamu

Njia ya kuzungumza kuhusu mtu au binadamu. Pia ni jina la mtu katika maono ambayo Danieli alikuwa nayo (Danieli 7:13–14). Katika maono hayo, mwana wa Adamu aliiokoa Israeli kutoka kwa maadui zao. Yesu alijiita Mwana wa Adamu. Hii ilikuwa njia ya kuzungumza kuhusu jinsi alivyo binadamu na ana mamlaka ya Mungu. Yesu alieleza kwamba kama Mwana wa Adamu angekufa. Kisha angeshinda ushindi dhidi ya maadui wa Mungu. Maadui hao ni dhambi, kifo na uovu. Yesu angefanya hivi kwa ajili ya wanadamu wote.

Mwana wa Daudi

Jina linalotumika kwa Yesu kuonyesha kwamba alikuwa Mfalme wa kweli wa Israeli na Masihi. Mungu alikuwa amemahidi Mfalme Daudi kwamba ufalme wake ungedumu milele. Hii ingefanyika kwa sababu mtu kutoka ukoo wake angekuwa masihi. Yesu alikuwa mtawala aliyeahidiwa kutoka katika familia ya Daudi. (Daudi 1 Samueli 16:1 – 17:58.)

Mwana wa Mungu

Njia ambayo Zaburi ya 2 ilielezea wafalme wa Israeli. Ilionyesha kwamba walichaguliwa na Mungu kutawala na walistahili heshima. Ilionyesha kwamba walipaswa kufuata mfano wa Mungu wa kutawala. Katika nyakati za Agano Jipya, wafalme wa Kirumi waliitwa mwana wa mungu. Hii ilikuwa kwa sababu waliamini kwamba miungu ya Kirumi ilimpa Kaisari nguvu zake. Jina hilo lilitumika kwa njia maalum kumzungumzia Yesu. Inamaanisha kwamba Mungu mmoja, wa kweli, mwenye nguvu ni Baba wa Yesu. Kutumia jina hili kwa Yesu kuliwafanya Wayahudi ambao hawakumkubali kuwa na hasira sana. Pia kuliifanya serikali ya Kirumi kuwa na hasira kwa sababu ilipinga mamlaka ya Kaisari.

Mwanafunzi

Mtu anayemfuata mwalimu au kiongozi. Wanafunzi hufanya kile mwalimu wao anachofanya na kuishi kama wao. Wakati Yesu alipofanya kazi Israeli, alichagua wanafunzi fulani kuwa wafuasi wake wa karibu zaidi. walikua 12 kamaa ambavyo kulikuwa na makabila 12 ya Israeli. Wanafunzi 12 pia waliitwa mitume. (makabila 12, Mitume)

Mwanakondoo wa Mungu

Dhabihu ya Yesu inaelezea jinsi alijitoa mhanga. Wakati wa Pasaka ya kwanza ya Kiyahudi, wanakondoo walitolewa dhabihu. Kwa sababu ya damu ya wanakondoo hao, Waisraeli waliokolewa kutokana na kuangamizwa. Baadaye, wanakondoo walitolewa dhabihu katika ibada za Kiyahudi kama sadaka ya dhambi. Yesu alijitoa mhanga kwa kutoa maisha yake msalabani. Dhabihu yake inaokoa watu kutokana na kuangamizwa na dhambi, kifo na uovu. Kwa njia hii yeye ni kama wanakondoo

waliotolewa dhabihu na Waisraeli. Katika Ufunuo, Yesu alionekana kwa nabii Yohana kama Mwanakondoo aliyekuwa amechinjwa. Hata hivyo Mwanakondoo alikuwa hai. Hii ni kwa sababu Yesu alifufuliwa kutoka kwa wafu baada ya kufa msalabani.

Mwanamke mpendwa

Njia ya heshima ambayo Yesu alizungumza na wanawake. Aliwaita baadhi ya wanawake aliowaponya mwanamke mpendwa. Nyakati nyingine alimwita mama yake Maria mwanamke mpendwa. Ilionyesha wema na kujali.

Mwanga

Katika Biblia kuna maana mbili za neno mwanga. Maana ya kwanza ni wakati jua linawaka na kuna mwanga nje. Maana ya pili ni ishara ya mambo yanayokubaliana na Mungu. Mwanga unajumuisha mambo yanayoonyesha au kufanya kile Mungu anachotaka kwa ajili ya ulimwengu wake, ikiwa ni pamoja na amani, uelewa, afya na wema. Mwanga wa Mungu unafanya kazi ya kuikomboa dunia ya Mungu kutoka kwa uovu na viumbe wa kiroho waovu (viumbe wa kiroho waovu). Hawa wanaelezewa kama giza (giza). Wakati Mungu anatawala kama Mfalme unazungumziwa kama ufalme wa mwanga.

Mwili wa Kristo

Ni njia ya kuelezea jamii ya wafuasi wa Yesu. Ni picha inayofafanua jinsi kila mtu kanisani anavyopendana na kuhudumiana. Mwili wa Kristo unaundwa na watu wengi tena tofauti ambao wameunganishwa kuwa mmoja. Kumwamini Yesu na kumtii ndiko kunakowafanya kuwa mmoja. Kwa kutumia vipawa vyao tofauti, kwa pamoja wanaendelea kufanya kazi ya Yesu duniani.

Mwokozi

Mungu aliwaokoa Waisraeli kutoka utumwani Misri. Aliwaokoa kutoka kwa maadui zao mara nyingi katika Agano la Kale. Alikuwa ndiye pekee mwenye nguvu za kuwaokoa. Kwa njia hizi alijionyesha kuwa Mwokozi wao pekee. Pia aliahidi kumtuma Mwokozi ambaye angeishi miongoni

mwao. Huyu alikuwa Yesu Masihi. Yesu huwaokoa wale wanaomwamini na kumfuata. Anawaokoa kutoka kwa nguvu za dhambi, kifo na uovu.

Myahudi

Jina la watu kutoka ukoo wa Yakobo. Katika lugha ya Kiebrania Myahudi maana yake ni kutoka kabila la Yuda. Lakini Waisraeli kutoka makabila yote waliitwa Wayahudi. Waliitwa Wayahudi baada ya Babeli kuchukua udhibiti wa ufalme wa kusini. Watu wengi katika ufalme wa kusini walikuwa kutoka kabila la Yuda. Jeshi la Babeli liliwalazimisha watu wengi kutoka ufalme wa kusini kuishi Babeli uhamishoni. Baadaye wale waliorudi Yuda kutoka uhamishoni pia waliitwa Wayahudi. (Kiebrania, Ukoo)